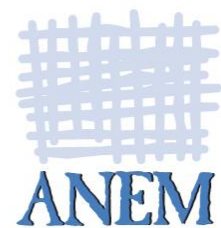

**PRAVNI
MONITORING
MEDIJSKE
SCENE
U SRBIJI**

Izveštaj za septembar 2012.

FONDACIJA ZA OTVORENO DRUŠTVO - SRBIJA
FOUNDATION FOR AN OPEN SOCIETY - SERBIA

*Ovaj projekat je realizovan
uz finansijsku podršku Fondacije za otvoreno društvo*

NORWEGIAN EMBASSY

www.norveska.org.rs

*Ovaj projekat je finansijski podržala
Ambasada Kraljevine Norveške u Beogradu*

SADRŽAJ:

I	SLOBODA IZRAŽAVANJA.....	3
II	MONITORING IMPLEMENTACIJE POSTOJEĆIH PROPISA	9
III	MONITORING PROCESA USVAJANJA NOVIH ZAKONA	12
IV	MONITORING RADA REGULATORNIH TELA, DRŽAVNIH ORGANA I KOLEKTIVNIH ORGANIZACIJA ZA ZAŠTITU AUTORSKOG I SRODNIH PRAVA	13
	REGULATORNA TELA.....	13
	DRŽAVNI ORGANI	14
	KOLEKTIVNE ORGANIZACIJE ZA ZAŠTITU AUTORSKOG I SRODNIH PRAVA	15
V	PROCES DIGITALIZACIJE	18
VI	PROCES PRIVATIZACIJE.....	19
VII	ZAKLJUČAK.....	21

I SLOBODA IZRAŽAVANJA

U periodu na koji se ovaj monitoring izveštaj odnosi, zabeleženo je više slučajeva koji ukazuju na moguće povrede slobode izražavanja.

1. *Pretnje i pritisci*

1.1. Fond za zaštitu životne sredine, čiji je predsednik UO bio ministar Oliver Dulić, firmi „Ringijer Aksel Špringer“ koja izdaje dnevne novine „Blic“, odobrio je 60.560.000 dinara iz budžeta, piše dnevni list „Informer“. Prvi ugovor, na osnovu koga je odobren iznos od 49.560.000 dinara, potpisan je u januaru 2011. godine, a odnosi se na sufinansiranje projekta „Zaštita životne sredine i ekološki problemi“. Drugi ugovor, koji se odnosi na sufinansiranje projekta „Očuvanje i unapređenje životne sredine u Republici Srbiji“, sklopljen je u martu 2012. godine, a njime je odobreno novih 11 miliona dinara. Po „Informeru“, ugovori izazivaju sumnju da je bivša vlast potkupljivala tiražni dnevni list „Blic“. Bivši ministar Dulić ovo negira i objašnjava da je država sufinansirala projekte zbog niskog nivoa svesti o značaju zaštite životne sredine. Dulić tvrdi da je novac isplaćen u manjem obimu od ugovorenog, kao i da se nije odnosio isključivo na dnevni list „Blic“, već na različita izdanja „Ringijer Aksel Špringera“. On takođe kaže da je projekat bio otvoren čitave godine i da su gotovo svi mediji učestvovali. Bivši ministar smatra da su rezultati vidljivi, odnosno da je tema zaštite životne sredine u medijima bila izuzetno prisutna. Iz „Ringijer Aksel Špringera“ tvrde da su ugovoreni posao obavili profesionalno i odgovorno, kao i da potpisani ugovori ni na koji način nisu mogli da utiču na njihovu uređivačku politiku.

Još u Izveštaju Saveta za borbu protiv korupcije o pritiscima i kontroli medija u Srbiji, iz septembra 2011. godine, navodi se da je Dulićevo Ministarstvo životne sredine i prostornog planiranja godišnje trošilo najmanje 1,5 miliona evra na promocije. I u tom Izveštaju pominjali su se ugovori koje je ministar Dulić zaključio sa Ringierom na ime pružanja usluga istraživanja iz oblasti životne sredine, čije rezultate je Ringier imao da objavi u svojim dnevnim listovima „Blic“ i „Alo“, kako bi bili dostupni javnosti. Savet za borbu protiv korupcije ovo dovodi u vezu s velikim brojem tekstova objavljenih u „Blicu“ u kojima se pominje ministar Oliver Dulić, najčešće u pozitivnom kontekstu, a retko u kritičkom. Kako god bilo, insistiranje samo na slučaju ministra Olivera Dulića i „Ringijer Aksel Špringera“ može da se razume i kao napad na medije u sastavu „Ringijer Aksel Špringera“, i posebno na najtiražniji i najuticajniji među njima, dnevni list „Blic“. Problem je, nažalost, mnogo dublji. On se ogleda u činjenici da Srbija nema efikasne mehanizme kontrole trošenja budžetskog

novca, niti kontrole državne pomoći, i to ne samo u medijskom, nego ni u drugim sektorima. Odsustvo tih mehanizama kreira situaciju u kojoj je svaki posao u koji mediji ulaze sa državnim organima i preduzećima u državnom vlasništvu unapred sumnjiv. Na kraju, sve se završi tek sa par medijskih tekstova koji više liče na hajku na pojedine medije ili pojedine političare, po pravilu bez ozbiljne analize i istraživanja, dok se postupci povodom eventualne zloupotrebe državnog novca ili za povraćaj nedozvoljene državne pomoći, već poslovično ne pokreću, čak i kada se pokaže da sumnja moguće i jeste bila osnovana.

1.2. Na ulazu u prostorije u kojima se nalazi rumunsko udruženje i rumunsko-srpska RTV „Viktorija“, 11. septembra ispisan je nacionalistički grafit „Rumuni napolje!“. U Vršcu Rumuni čine 17 odsto stanovništva. „Kada smo došli na posao, zatekli smo nimalo lep prizor. Ne znam čime smo izazvali takvo reagovanje pojedinaca, pogotovo što u našoj televiziji, koja je zbog svoje dvojezičnosti jedinstvena na ovim prostorima, rade i Srbi i Rumuni. Ceo naš kolektiv oštro osuđuje ovakav vandalizam“, izjavila je Mirjana Dedić, urednica TV „Viktorije“. Iz opštine Vršac saopštili su da je njihova sredina poznata po multietničnosti i multikulturalnosti, te da je u Vršcu uvek vladao mir i tolerancija za verske i nacionalne različitosti. „Podržavamo napore organa javnog reda i mira na otkrivanju počinioca ovog dela“, navodi se u saopštenju. Ispisivanje nacionalističkog grafita na ulazu u medijsku kuću koja svoj program emituje na srpskom i rumunskom jeziku, osudila su i novinarska udruženja.

Zakon o javnom informisanju propisuje da niko ne sme da vrši bilo kakav fizički ili drugi pritisak na javno glasilo i njegovo osoblje, kao ni uticaj podesan da ih omete u obavljanju posla. Ispisivanje pretećih, nacionalističkih grafita pred vratima dvojezičnih redakcija medija, nesumnjivo predstavlja takav, zabranjeni pritisak. Krivični zakonik ovakve poruke tretira kao izazivanje nacionalne, rasne i verske mržnje i netrpeljivosti, za šta propisuje zatvorsku kaznu u trajanju od šest meseci do pet godina. Krivični zakonik poznaje i dva teža slučaja izazivanja nacionalne, rasne i verske mržnje i netrpeljivosti – onaj kada je to delo učinjeno prinudom, zlostavljanjem, ugrožavanjem sigurnosti, izlaganjem poruzi nacionalnih, etničkih ili verskih simbola, oštećenjem tuđih stvari, sknavljenjem spomenika, spomen-obeležja ili grobova, u kom slučaju je propisana zatvorska kazna u trajanju od jedne do osam godina, i onaj kada je to delo učinjeno zloupotrebom položaja ili ovlašćenja ili ako je usled tih dela došlo do nereda, nasilja ili drugih teških posledica za zajednički život naroda, nacionalnih manjina ili etničkih grupa koje žive u Srbiji, za šta je zaprećena kazna i do deset godina zatvora. Paralelno sa zaštitom medija, kao i celog društva, od izazivanja nacionalne, rasne i verske mržnje i netrpeljivosti, zakonodavac stroge standarde zaštite od govora mržnje postavlja i za same medije. Njima je zabranjeno objavljivanje ideja, informacija i mišljenja, kojima se podstiče

diskriminacija, mržnja ili nasilje protiv lica ili grupe lica zbog njihovog pripadanja ili nepripadanja nekoj rasi, veri, naciji, etničkoj grupi, bez obzira na to da li je objavljivanjem učinjeno krivično delo, odnosno, čak i kada objavljivanjem nije učinjeno krivično delo.

1.3. Ljubomir Bradić, odbornik Grupe građana „Pobeda“ u skupštini Valjeva, uputio je Milanu Milinoviću, direktoru i glavnom i odgovornom uredniku *Vujić televizije* iz Valjeva, SMS poruku sledećeg sadržaja: „Zbog neobjektivnog izveštavanja nećeš više dobiti nijednog dinara od grada, niti ćeš više prenositi Skupštinu. Neće se održati nijedna Skupština, ako bilo ko pokuša da te progura da je prenosiš“. Bradić je „Novostima“ potvrdio da je prvom čoveku *Vujić televizije* poslao SMS zato što su u izveštaju sa sednice Skupštine izostavljeni izlaganje zamenika gradonačelnika, koji je iz Grupe građana „Pobeda“, i pitanja pojedinih odbornika SNS, SPS i „Pobede“, koji čine vladajuću koaliciju u Valjevu. U tim priliku na *Vujić televiziji*, tvrdi Bradić, više puta je emitovana izjava bivšeg gradonačelnika, koji je iz Demokratske stranke. U saopštenju koje je Udruženje novinara Srbije (UNS) ovim povodom objavilo, ističe se da je Bradić, kada mu se UNS obratio, negirao slanje poruke, a zatim dodao da će „zato što se žalio“ sada sigurno biti doneta takva odluka i da „Vujić televizija više nikada neće prenositi Skupštinu“. Kako je objavio Radio „Patak“ iz Valjeva, Bradić je nakon ovoga poslao još jednu poruku direktoru i glavnom i odgovornom uredniku *Vujić televizije*, kojom mu još jednom poručuje da će tražiti da ova televizija ne prenosi skupštinu, te ih upućuje da se žale UNS-u i traže da ih UNS plati. Milan Milinović izjavio je da *Vujić televizija* nikada nije dozvoljavala da bilo ko utiče na njenu uređivačku politiku, niti u vreme Miloševića, niti u vreme DOS-a, niti Demokratske stranke, pa da to neće dozvoliti ni danas. Inače, Radio „Patak“ iz Valjeva, još pre oko dva meseca je objavio SMS poruku kojom je Bradić od drugih odbornika tražio da se u taj medij pošalju inspekcije, zbog toga što su na Internet sajtu ovog radija objavljene fotografije na kojima se vidi da čelnici nove gradske vlasti krše zabranu pušenja koja je na snazi u službenim prostorijama grada.

Primer iz Valjeva je još jedno svedočanstvo pojave da se finansiranje medija iz budžeta u Srbiji zapravo koristi kao sredstvo pritiska i uticaja na uređivačku politiku. Organi lokalne samouprave obavezni su po samom Zakonu o javnom informisanju da informacije o svome radu učine dostupnim za javnost, pod jednakim uslovima za sve novinare i sva javna glasila. Po Zakonu o lokalnoj samoupravi, opštine i gradovi staraju se o javnom informisanju od lokalnog značaja i obezbeđuju uslove za njega. U praksi, ovo se svodi na izdvajanje novca za prenose sednica lokalnih skupština, odnosno praćenje rada gradonačelnika, odnosno gradskih i opštinskih veća. Nažalost, isuviše često se dešava da lokalne samouprave novac koji izdvajaju koriste kao sredstvo pritiska i ucene, tako da umesto obezbeđivanja uslova za informisanje u interesu javnosti, imamo

uslovljavanje pomoći informisanjem u interesu lokalne vlasti. Novinarska i medijska udruženja godinama se već zalažu za uvođenje reda u ovu oblast, kako se pomoć medijima na lokalnu, koja je za te medije izuzetno značajna, posebno u uslovima ekonomske krize, ne bi pretvorila u sredstvo gušenja kritičkog izveštavanja. Nažalost, najviše što je u tom smislu urađeno, jeste jedna neobavezujuća preporuka koju su svojevremeno usvojili Ministarstvo kulture i Ministarstvo lokalne samouprave, kojom je opštinama i gradovima, između ostalog, sugerisano da imenuju nezavisne komisije koje bi odlučivale o nameni ovog novca. Primer iz Valjeva pokazuje da se ta preporuka ne poštuje, a da lokalni moćnici i dalje veruju da obezbeđivanje uslova za informisanje od lokalnog značaja podrazumeva pravo da kupuju poslušnost i servilnost medija, u interesu sopstvenog opstanka na vlasti, a ne ispunjavanje zakonske obaveze ustanovljene u interesu javnosti.

1.4. Mediji su u septembru izvestili o novom slučaju verbalnog i pokušaju fizičkog napada na dopisnika „Novosti“ iz Loznice, Vladimira Mitrića. Izveštaj o napadu, policija je prosledila Osnovnom javnom tužilaštvu u Loznici. Mediji navode da je Vladimiru Mitriću, 15. septembra, uoči završne svečanosti Vukovog sabora u Tršiću, dok je sedeo u restoranu sa prijateljem, jedno lice prišlo i pretilo zbog tekstova koje je pisao o njegovom prijatelju. Mediji navode i da je ovo lice identifikovano kao R. N. iz sela Grnčara, kod Loznice, koji radi u Austriji. Mitrić, koga zbog ranijih napada policija već godinama stalno obezbeđuje, u tom trenutku nije zvao obezbeđenje. Nešto ranije, policajca koji ga je obezbeđivao zvao je drugi policajac da se raspita gde se nalaze, pa je i on došao u isti restoran i napao Mitrića da mu je u svojim tekstovima „radio o glavi“, odnosno da je zbog njegovih tekstova premešten sa radnog mesta na graničnom prelazu. Kada je vlasnik restorana pokušao da interveniše, R. N. ga je dva puta udario pesnicom u glavu, a zatim pokušao i da se obračuna sa Mitrićem.

O slučaju Vladimira Mitrića često smo pisali u ovim izveštajima. On je zbog tekstova o korupciji u zapadnoj Srbiji i Republici Srpskoj, još 12. septembra 2005. godine, u centru Loznice, u ulazu zgrade u kojoj je stanovao, oko 22 sata, napadnut s leđa drvenim predmetom sličnim palici za bejzbol, pri čemu je zadobio prelom leve podlaktice i druge teške telesne povrede. Mitrić još od tada živi pod stalnim obezbeđenjem policije. Presudom Apelacionog suda u Beogradu, krajem prošle godine, bivši policajac Ljubinko Todorović osuđen je na godinu dana zatvora za napad na Mitrića. Vest o najnovijem napadu na ovog novinara, nažalost, ukazuje na moguć ozbiljan propust u radu policijskih službenika koji ga obezbeđuju. Naime, obezbeđenje, ne samo da nije bilo uz Mitrića u trenutku napada, već je i jednom od napadača praktično otkrilo njegovu lokaciju i time napad omogućilo. Ovo ozbiljno dovodi u pitanje i nivo obučenosti lica koja obezbeđuju Mitrića, ali i njihovu posvećenost poslu koji im je poveren. Podsetimo, Mitrić nije jedini novinar u Srbiji kome je zbog

policijske procene ugroženosti određeno dvadeset-četvoročasovno policijsko obezbeđenje, ali je on pod takvim obezbeđenjem najduže. Nakon ovog incidenta, bilo bi neophodno da Ministarstvo unutrašnjih poslova ozbiljnije povede računa o obučenosti svojih službenika koji obezbeđuju novinare. Još složeniji problem može biti posvećenost ljudi koji ugrožene novinare obezbeđuju. Još jednom ćemo ukazati na činjenicu da nalogodavci napada zbog koga je Vladimiru Mitriću i dodeljeno obezbeđenje, punih sedam godina nisu otkriveni, niti postoje bilo kakve informacije da se ikakva istraga u tom smislu uopšte vodi. Nesumnjivo je da ova činjenica mora delovati destimulišuće na ljude koji Mitrića već punih sedam godina čuvaju, ali i na druge novinare koji bi se mogli naći u situaciji sličnoj Mitrićevoj. U tom smislu je neophodno da medijska i novinarska udruženja nastave da insistiraju na otkrivanju i procesuiranju nalogodavaca, a ne samo pukih izvršilaca napada, kako na Vladimira Mitrića, tako i na sve druge novinare izložene napadima, a posebno u slučajevima kada su zbog tih napada novinari pod višegodišnjim policijskim obezbeđenjem.

1.5. Tokom svadbe svoje rođake u Vranju, 23. septembra, napadnuta je porodica novinarkе B92, Tanje Janković. Otac Tanje Janković, Zoran, zadobio je prelom vilice na dva mesta i frakturu nosa, njena sestra Bojana naprsnuće nosa, zbog čega joj je zakazana hitna operacija, njen verenik nagnječenje grudnog koša, a sama novinarka je prošla sa modricama. Mediji su preneli izjavu Tanje Janković da je jedan od napadača bio i policijski inspektor iz Vranja Nenad Jovanović. Bojana Janković tvrdi da je njihova porodica na svadbenom veselju bila provocirana. Tanja Janković izjavila je da je razlog napada bila kampanja koju je vodila preko društvenih mreža i blogova o katastrofalnoj bezbednosnoj situaciji u svom rodnom Vranju, odnosno, javno postavljenog pitanja – zbog čega niko već godinama ne odgovara za kriminal koji se dešava u Vranju, od prošlogodišnjeg paljenja automobila gradonačelnika do požara u Vranjskom pozorištu početkom jula ove godine. Nakon incidenta, Tanja Janković izjavila je da je došla u posed policijskog izveštaja o ovom slučaju, u kome piše da je tuču zapravo izazvao verenik njene sestre Bojane, što ne odgovara, između ostalog, ni postojećim snimcima sa video nadzora. Nakon njene predstavke, ministar policije zatražio je da unutrašnja kontrola MUP-a utvrdi sve relevantne činjenice o ovom događaju.

Nesumnjivo je da je fizički napad na novinarku i članove njene porodice, a sve povodom informacija koje je ona javno iznosila posredstvom blogova i društvenih mreža na Internetu, uticaj itekako podesan da novinara omete u obavljanju posla. Ono što je posebno uznemiravajuće u slučaju napada na novinarku Tanju Janković i njenu porodicu, jeste mogućnost da je policija pokušala da u izveštaju o ovom događaju umanjii ili prikrije odgovornost svojih službenika. Policija u Vranju saopštila je da će protiv verenika Bojane Janković biti podneta krivična prijava zbog sumnje da je

flašom lakše povredio jedno lice, kao i da će protiv još tri lica biti podnete prekršajne prijave zbog remećenja javnog reda i mira. Iz saopštenja se, međutim, ne vidi da policija namerava da protiv bilo koga podnese prijave povodom teških povreda Zorana i Bojane Janković, dokumentovanih fotografijama i medicinskim nalazima koje su brojni mediji objavili. U slučaju da najavljena unutrašnja kontrola MUP-a ne razjasni šta se tačno dogodilo, i dok odgovorni za povrede, ali i moguće policijsko zataškavanje (ako se ispostavi da ga je bilo, a na šta određeni dokazi ukazuju) ne budu odgovarali, ovaj slučaj nastaviće ozbiljno da opterećuje medijsku scenu u Vranju, ali i šire. Naime, ispostavlja se da javnim ukazivanjem na probleme, koji objektivno postoje, novinari dovode u pitanje, ne samo svoju bezbednost, već i bezbednost svojih članova porodice. Samo beskompromisna istraga svih činjenica vezanih za ovaj događaj moći će da suzbije efekat koji ovaj događaj nesumnjivo može imati na jačanje samocenzure.

2. Sudski postupci

2.1. Viši sud u Negotinu odbio je kao neosnovanu tužbu kojom je član Opštinskog veća Majdanpeka, Predrag Đorđević, od Novinske agencije „Beta“ tražio 250.000 dinara odštete na ime duševnih bolova i povrede časti i ugleda, izazvanih tekstem objavljenim pod naslovom „Član gradskog veća u Majdanpeku dodelio sebi stipendiju“. Apelacioni sud u Beogradu potvrdio je ovu presudu u postupku po žalbi. Đorđević je, pored toga što je član Opštinskog veća Majdanpeka, i predsednik Opštinskog odbora Nove Srbije u Majdanpeku. U tužbi je naveo da u naslovu teksta netačno stoji da je sam sebi dao stipendiju, budući da se radilo o odluci Opštinskog veća opštine Majdanpek kao kolektivnog organa, a ne samog Đorđevića kao pojedinca. I Viši sud u Negotinu i Apelacioni u Beogradu odbili su tužbeni zahtev, našavši da se radi o političaru koji je, kao takav, dužan da pokaže veći stepen tolerancije u odnosu na kritiku u odnosu na privatna lica, odnosno na obične građane.

Po saznanjima autora ovog izveštaja, član Opštinskog veća Majdanpeka, Predrag Đorđević, tužio je istim povodom, pored novinske agencije „Beta“, i čitav niz medija koji su preneli originalnu informaciju ove novinske agencije. Viši sud u Negotinu, sa istim obrazloženjem, odbio je, pored tužbe protiv „Bete“, najmanje još dve identične tužbe – one podnete protiv dnevnog lista „Danas“, i televizije B92, pa se s razlogom može očekivati da će, ako to već nije uradio, istu presudu doneti i u čitavom nizu drugih tužbi koje je Đorđević podneo protiv medija koji su preneli „Betinu“ vest. Ova presuda pokazuje da se praksa koju je Evropski sud za ljudska prava ustanovio u primeni člana 10 Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda još osamdesetih godina prošlog veka, npr. u presudi Lingens protiv Austrije od 8. jula 1986, odomaćuje u srpskom pravosuđu. U

presudi Lingens protiv Austrije, Evropski sud za ljudska prava našao je da „dok štampa ne sme da prekorači granice postavljene, između ostalog, i radi 'zaštite ugleda drugih', ipak na njoj je da prenosi informacije i ideje o političkim pitanjima isto kao i o pitanjima u drugim oblastima od javnog interesa. Ne samo da štampa ima zadatak da prenosi takve informacije i ideje, javnost takođe ima pravo da ih prima“. Prema nalaženju suda iz iste presude „sloboda štampe pruža javnosti jedno od najboljih sredstava za upoznavanje sa idejama i stavovima političkih lidera i stvaranje mišljenja o tim idejama i stavovima“. „Stoga su granice prihvatljive kritike šire kada je reč o političaru kao takvom nego kada je reč o privatnom licu. Za razliku od ovog poslednjeg, onaj prvi se neizbežno i svesno izlaže podrobnom ispitivanju svake svoje reči i postupka od strane novinara i široke javnosti, i prema tome mora da pokaže veći stepen tolerancije“. Podsetimo da su se i one presude koje je Evropski sud za ljudska prava doneo u predmetima protiv Srbije zbog povrede člana 10 Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda upravo odnosile na činjenicu da su srpski sudovi u svojoj ranijoj praksi bili skloni tome da političarima, i javnim ličnostima uopšte, pružaju viši stepen zaštite u odnosu na obične građane. Primer iz Negotina svedoči o meri u kojoj se praksa srpskih sudova u odnosu na zaštitu slobode izražavanja promenila nabolje u poslednjoj deceniji.

II MONITORING IMPLEMENTACIJE POSTOJEĆIH PROPISA

1. Zakon o javnom informisanju

1.1. Implementacija Zakona o javnom informisanju obrađena je jednim delom kroz odeljak o slobodi izražavanja.

1.2. Vlada Srbije je, preko Biroa za koordinaciju rada obaveštajnih službi, kome je predsedavao Aleksandar Vučić, 20. septembra donela odluku o formiranju međunarodne komisije koja će da istraži ubistva novinara Dade Vujasinović, Slavka Ćuruvije i Milana Pantića. Ovo je, na konferenciji OEBS-a o slobodi medija u jugoistočnoj Evropi, saopštio direktor Fonda B92 i glavni i odgovorni urednik RTV B92, Veran Matić. Matić je bio i inicijator ideje da se takva komisija formira. Pored predstavnika službi bezbednosti Srbije, tužilaštva i medija, u radu komisije učestvovali su i ugledni međunarodni istražitelji, kazao je Matić. Cilj komisije biće „analiziranje svih dosadašnjih izvršenih istraga, utvrđivanje činjenica o tome zašto su bile neuspešne i postavljanje osnova za naredne istrage“. Sastav komisije biće poznat u narednih nekoliko sedmica, a u njenom radu učestvovali

najmanje dva policijska istražitelja sa međunarodnim iskustvom i najmanje dva predstavnika medija iz Srbije. Predstavnicu OEBS-a za slobodu medija, Dunja Mijatović, rekla je da će njena kancelarija pomoći rad te komisije. „Nastavak istrage o ubistvima novinara – ako se pokaže ozbiljna i odlučna – poslaće snažan signal da Srbija neće tolerisati njihovo nekažnjavanje. Pozdravljam formiranje ove Komisije i nadam se da će uskoro dati rezultate. Porodice i prijatelji ubijenih novinara, i društvo u celini mora da vidi da je pravda zadovoljena. Dok god novinari strahuju za svoje živote i živote članova svojih porodica dok obavljaju svoj posao, mi ne možemo da kažemo da živimo u slobodnom društvu“, navela je Mijatovićeva.

Podsetimo, ubistva novinara Dade Vujasinović, Slavka Ćuruvije i Milana Pantića, već godinama opterećuju medijsku scenu u Srbiji. Dada Vujasinović, novinarka magazina „Duga“, ubijena je 8. aprila 1994. godine. Njenu smrt veštaci su inicijalno proglasili za samoubistvo i bile su potrebne godine da bi nova veštačenja dokazala ono na šta su i Dadini roditelji, ali i medijska zajednica, sve vreme ukazivali, da je ova novinarka ubijena. Više od 18 godina nakon smrti Dade Vujasinović, za njeno ubistvo još uvek niko nije odgovarao. Slavko Ćuruvija, novinar i izdavač, ubijen je 11. aprila 1999. godine. U međuvremenu, utvrđeno je da ga je Državna bezbednost pratila do pred samo ubistvo, kada su agenti dobili naređenje da se povuku. U javnosti su se u više navrata pojavljivale nepotvrđene informacije o tome ko je bio izvršilac, ali ni za ubistvo Slavka Ćuruvije još uvek niko nije odgovarao. Milan Pantić, dopisnik „Večernjih novosti“ iz Jagodine, ubijen je 11. juna u ulazu zgrade u kojoj je stanovao. Ni za njegovo ubistvo još uvek niko nije odgovarao. I ustavno jemstvo slobode izražavanja, kao i odredbe Zakona o javnom informisanju koje jemče slobodu javnog informisanja, u situaciji u kojoj ratni reporteri koji pišu o zločinima, oštri kritičari vlasti ili istraživački novinari koji otkrivaju kriminalne afere i slučajeve korupcije, bivaju brutalno ubijeni, a za njihova ubistva već duže od decenije niko ne odgovara, ostaju samo mrtvo slovo na papiru. Imajući to u vidu, odluka aktuelnih vlasti da formira međunarodnu komisiju koja će ispitati ubistva novinara, te pokušati da da odgovore zašto su istrage tih ubistava bile neuspešne, s jedne strane predstavlja potvrdu da je vlast sama nemoćna da se sa ovim teškim nasleđem izbori, ali i njenu spremnost da u utvrđivanju odgovornosti bude krajnje otvorena. Do zaključenja ovog izveštaja sastav komisije još uvek nije saopšten.

2. Zakon o radiodifuziji

2.1. Mediji su nastavili da se bave pitanjem finansiranja RTS-a. Javnost je mogla da se upozna i sa novim procenama naplativosti pretplate. Tako dnevni list „Politika“ piše da je najviši procenat naplate pretplate zabeležen 2008. godine, kada se kretao između 62 i 64 odsto, što je RTS-u

obezbeđivalo budžet od 100 miliona evra. Sa početkom ekonomske krize, počela je da opada i naplativost pretplata. „Politika“ piše da je prošlog meseca prosečna naplata pretplate pala na 30%. U Beogradu naplativost pretplate je 67%, iznad proseka je i Novi Sad, koji je sa nekadašnjih 66%, sada spao na 52%. U ekonomski nerazvijenim regionima, situacija je poražavajuća. U Preševu je, na primer, naplata opala gotovo do nule, dok je u Kragujevcu oko 30%, odnosno, u visini ukupnog srpskog proseka. Aleksandar Vučić, potpredsednik Vlade Srbije, izjavio je za dnevni list „Danas“ da će vlada morati da se bavi načinom finansiranja Javnog servisa. On je istakao da će u rebalansu budžeta biti ostavljen deo novca za tu namenu, ali da to ne znači da će ostavljeni novac biti i utrošen za tu namenu. Četiri sindikata zaposlenih u RTS-u, tražila su od vlade da se ovoj kući, iz budžeta, naknadi nenaplaćena pretplata. Čuli su se i predlozi da pretplata dobije status takse, odnosno da se u slučaju njenog neplaćanja primenjuju sankcije kao u slučaju neplaćanja poreza. Ministar kulture u Vladi Republike Srbije, Bratislav Petković, najavio je, otvarajući regionalnu konferenciju o slobodi medija u jugoistočnoj Evropi, usvajanje „paketa neophodnih medijskih zakona“. Kao prioritete, on je naveo jačanje i konsolidaciju postojećih javnih servisa, RTS i RTV, kao i rešavanje pitanja njihovog održivog i trajnog finansiranja. Po njegovim rečima, pitanje finansiranja javnog servisa mora biti rešeno do proleća sledeće godine, a za RTS će „u prvom trenutku biti neophodna intervencija iz budžeta“.

Podsetimo, Zakonom o radiodifuziji predviđeno je da se delatnosti ustanova javnog radiodifuznog servisa koje se odnose na ostvarivanje opšteg interesa utvrđenog zakonom, finansiraju iz radio-televizijske pretplate. Pretplatu su obavezni da plaćaju vlasnici radio i TV prijemnika. Zakonom je predviđeno i da se naplata pretplate vrši preko javnog preduzeća koje obavlja delatnost proizvodnje i distribucije električne energije na način koji se utvrđuje ugovorom koji republička ustanova javnog radiodifuznog servisa zaključuje sa tim javnim preduzećem. U praksi, međutim, ukoliko građani ne uplate pun iznos duga, smatra se da je uplata izvršena samo za električnu energiju, odnosno uplaćeni iznos ne deli se srazmerno postojećem dugu za električnu energiju i postojećem dugu za TV pretplatu. Veliki procenat građana i svesno umanjuje svoje uplate za iznos koji je na računu opredeljen kao iznos za TV pretplatu, a kako mediji prenose, RTS ne utužuje ove dugove zbog toga što ne raspolaže sa dovoljno sredstava ni za sudske takse koje bi morao da plati za utuženja. Ovaj problem nije nov, a sa njim su se susretale i druge zemlje. Predsednik Izvršnog odbora Udruženja novinara Srbije, Petar Jeremić, u izjavi koju je prenela B92, ukazao je na primer Turske, koja je isti problem rešila tako što je propisano da pretplata predstavlja srazmerni procenat računa za struju, a ne dodatak na taj račun, koji bi se smatrao plaćenim tek kada je račun za struju izmiren u celosti. Ono što je, međutim, simptomatično u svim tekstovima koje su mediji objavljivali a koji se bave pitanjem stabilnog finansiranja javnog servisa, jeste da se uporno izbegava tema

preciznijeg definisanja delatnosti od opšteg interesa koje se finansiraju iz pretpalate, kao i ušteda koje bi sam javni servis mogao da ostvari racionalizacijom svog poslovanja ili delotvornijom kontrolom svojih finansija.

3. Zakon o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja

Poverenik za informacije od javnog značaja, Rodoljub Šabić, izjavio je povodom 28. septembra, Međunarodnog dana prava javnosti da zna, da je u Srbiji postignut napredak u dostupnosti informacija, ali da je i dalje potrebno više, bolje i kvalitetnije ostvarivanje tog prava. Šabić je, u izjavi agenciji „Beta“, rekao da bi organi vlasti morali da prepoznaju kao svoju nespornu obavezu saopštavanje informacija od javnog značaja, a posebno onih o raspolaganju novcem građana, i da ih bez problema pružaju najširoj javnosti. Šabić je posebno ukazao da pravo na dostupnost informacija od javnog značaja sve više i kvalitetnije koriste i novinari. „Neki mediji pravo koriste sistematski i tako dolaze do značajnog broja informacija, čime bitno doprinose borbi protiv korupcije i drugih anomalija u društvu“, rekao je Šabić. Šabić je ukazao i na neprihvatljivu praksu diskriminacije, odnosno na to da neki mediji uživaju poseban tretman kod određenih političkih struktura i često plasiraju kao ekskluzivne informacije do kojih ostali mediji ne mogu da dođu ili do njih dolaze tek posle obraćanja Povereniku ili njegove intervencije.

III MONITORING PROCESA USVAJANJA NOVIH ZAKONA

U periodu na koji se ovaj izveštaj odnosi, nije donet nijedan zakon koji se neposredno odnosi na medijski sektor. Novinarska i medijska udruženja zabrinula je, međutim, informacija da u kabinetu predsednika Srbije, Tomislava Nikolića, neformalna radna grupa, za koju čak nije saopšteno ni ko su joj članovi, radi na setu medijskih zakona. Ovu informaciju javnosti su potvrdili i predsednik Narodne skupštine Srbije, Nebojša Stefanović, ali i ministar kulture i informisanja, Bratislav Petković. Nezavisno udruženje novinara Srbije, u saopštenju objavljenom ovim povodom, ukazalo je da su nadležnosti predsednika određene Ustavom i Zakonom o predsedniku Republike i da izrada i predlaganje medijskih zakona nisu obuhvaćeni nadležnostima predsednika, pozivajući na poštovanje zakonske procedure i transparentan postupak donošenja medijskih zakona. Ministar Bratislav Petković izjavio je da će posao na setu medijskih zakona voditi Ministarstvo kulture i informisanja, te da je u Ministarstvu oformljen tim koji će na tome raditi. On je dodao da u kabinetu predsednika ne postoji radna grupa, već da je reč o njegovim savetnicima koji će pomagati Ministarstvu kulture i

informisanja. Petković je dodao i da u radu na medijskim zakonima postoji stalna saradnja sa OEBS-om. U svakom slučaju, do kraja perioda na koji se ovaj izveštaj odnosi, predstavnici medijskih i novinarskih udruženja ni na kakav način nisu bili, niti uključeni, niti makar informisani, o tome šta zapravo rade formalne ili neformalne radne grupe, bilo u kabinetu predsednika, bilo u Ministarstvu kulture. Nedostatak transparentnosti svakako ne doprinosi ovom procesu.

IV MONITORING RADA REGULATORNIH TELA, DRŽAVNIH ORGANA I KOLEKTIVNIH ORGANIZACIJA ZA ZAŠTITU AUTORSKOG I SRODNIH PRAVA

REGULATORNA TELA

1. *Republička radiodifuzna agencija (RRA)*

Savet Republičke radiodifuzne agencije, na sednici održanoj 5. septembra 2012. godine, pokrenuo je postupke oduzimanja dozvole pre isteka roka na koji je izdata protiv 35 emitera koji u dužem periodu nisu izmirivali naknadu za emitovanje programa. Podsetimo, članom 61. Zakona o radiodifuziji predviđeno je da dozvola za emitovanje programa prestaje da važi i pre isteka vremena na koje je izdata, između ostalog, i ako emiter, i pored izrečene opomene u pisanoj formi, ne izmiri obavezu plaćanja naknade za dozvolu za emitovanje programa. Zakon propisuje da Agencija odluku o oduzimanju dozvole donosi u postupku koji mora biti zasnovan na principima objektivnosti i nepristrasnosti, a u toku sprovođenja postupka emiteru mora biti omogućeno da se izjasni o činjenicama koje su povod za sprovođenje postupka. Predstavnik emitera ima pravo da prisustvuje sednici Saveta na kojoj se raspravlja o oduzimanju dozvole i da i tom prilikom usmeno iznese odbranu. Sama odluka Saveta o oduzimanju dozvole donosi se dvotrećinskom većinom glasova ukupnog broja članova Saveta i mora biti obrazložena. Emiter kome je oduzeta dozvola ima pravo da, u roku od osam dana od dana dostavljanja odluke Saveta, Savetu podnese prigovor. Protiv odluke Saveta donete po prigovoru može se pokrenuti upravni spor. Inače, sama naknada plaća se za dobijeno pravo na emitovanje i uplaćuje se na račun Agencije. Njenu visinu utvrđuje Agencija, uz saglasnost Vlade Republike Srbije, a na osnovu broja stanovnika na području na kome se emituje program i porekla i vrste programa koji se emituje, kao kriterijuma. Ekonomska kriza je kreirala situaciju u kojoj mnogi emiteri više nisu u stanju da plaćaju naknade. Međutim, i pre krize, medijska i novinarska udruženja, a posebno ANEM, ukazivali su da iznosi naknada nisu određeni shodno onome što bi trebalo da im bude svrha, a svrha bi trebalo da bude pokrivanje troškova regulacije.

Ukupni iznosi naplaćenih naknada, posebno pre početka krize, daleko su prevazilazili trošak regulacije, a ostvareni viškovi su uplaćivani u budžet, umesto da iznosi naknada ili budu smanjeni, ili da se ostvareni viškovi namenski usmere na medijske projekte od javnog značaja.

2. *Republička agencija za elektronske komunikacije (Ratel)*

Republička agencija za elektronske komunikacije objavila je 11. septembra aktuelni spisak piratskih emitera na kome se sada nalazi ukupno 35 emitera, među kojima je i dalje, jedna praktično nacionalna radio mreža od deset predajnika. Od 35 emitera sa spiska, dve su televizijske i trideset tri radio stanice. Najgora situacija je i dalje u Novom Sadu, u kome je zabeleženo čak 9 piratskih radio stanica, uz još nekoliko u blizini grada. Istovremeno, mediji su preneli da je u Valjevu Ratel kontrolu vršio zajedno sa lokalnom policijom, a da je kontrola bila usmerena na lokalne televizije „Marš“ i „Valjevo kronik“, koje su u dužem periodu neovlašćeno emitovale televizijski program. Protiv odgovornih u ove dve televizije, Osnovnom tužilaštvu u Valjevu podnete su krivične prijave zbog sumnje da su izvršili krivično delo neovlašćeno bavljenje delatnošću iz člana 353 Krivičnog zakonika. Krivični zakonik, naime, predviđa da će se onaj, ko se neovlašćeno i za nagradu bavi delatnošću za čije obavljanje je po zakonu ili drugim propisima donetim na osnovu zakona potrebna dozvola nadležnog organa, kazniti novčanom kaznom ili zatvorom do dve godine. Mediji su preneli i da su u Zrenjaninu, lica ovlašćena za prinudno izvršenje odluka Saveta Republičke radiodifuzne agencije, sprečena u nameri da izvrše rešenje kojim je zrenjaninskoj televiziji KTV zabranjeno emitovanje programa. Sprečila ih je grupa građana koja se predstavila kao „gledaoci televizije“ a njih je predvodila vlasnica KTV, Dana Radić. Prethodno je Republička agencija za elektronske komunikacije utvrdila da KTV emituje program na 32. UHF kanalu, a Republička radiodifuzna agencija tvrdi da nikada ovoj televiziji nije izdala dozvolu za emitovanje programa na tom kanalu, odnosno da za taj kanal nije ni raspisivan javni konkurs. Događaj iz Zrenjanina svedoči da nadležni u Srbiji još uvek nisu pronašli jedinstven mehanizam i proceduru kojom bi efikasno sprovođili svoje odluke i sklanjali piratske emitere iz etra.

DRŽAVNI ORGANI

3. *Ministarstvo kulture i informisanja*

Otvarajući regionalnu konferenciju o slobodi medija u jugoistočnoj Evropi, koja je održana u Beogradu od 21.9. do 22.9.2012, ministar kulture Srbije, Bratislav Petković, najavio je redefinisanje

Medijske strategije i postepen izlazak države iz vlasništva u medijima, uz obaveznu transparentnost njihovog vlasništva. Kao prioritete svog ministarstva u medijskom sektoru, on je naveo jačanje i konsolidaciju postojećih javnih servisa, RTS-a i RTV-a, kao i rešavanje pitanja njihovog održivog i trajnog finansiranja. Petković je rekao da pitanje finansiranja mora biti rešeno do proleća sledeće godine, a da će do tada verovatno morati da se interveniše iz budžeta, kako bi se RTS spasao.

Podsećamo da smo i u ovim izveštajima u više navrata pisali o nedostacima Medijske strategije. Oni nisu sporni, a i sama Medijska strategija je i inače u javnosti najčešće opisivana kao kompromis kojim niko nije bio do kraja zadovoljan, ali koji je pokrenuo s mrtve tačke dugo odlagano pitanje neophodne reforme u ovoj oblasti. U tom smislu, ako bi najavljeno redefinisavanje Medijske strategije trebalo da popravi njene nesumnjivo najspornije delove, kao što je onaj koji se odnosi na osnivanje regionalnih javnih servisa, ili drugi, koji se tiče sprečavanja nedozvoljene medijske koncentracije, onda tu nameru Ministarstva svakako treba pozdraviti. Nažalost, krajnje netransparentan način na koji je Ministarstvo krenulo u ovaj posao i odsustvo ikakvih kontakata i komunikacije sa medijskim i novinarskim udruženjima, u periodu na koji se ovaj izveštaj odnosi, ne ulivaju poverenje i krajnje su zabrinjavajući.

KOLEKTIVNE ORGANIZACIJE ZA ZAŠTITU AUTORSKOG I SRODNIH PRAVA

4. Organizacija muzičkih autora Srbije - Sokoj

4.1. Sokoj je, u saopštenju objavljenom 12. septembra, obavestio javnost da su potpisani protokoli o saradnji sa reprezentativnim udruženjima korisnika – sa Unijom poslodavaca, Udruženjem informatičke delatnosti i ANEM-om, kao reprezentativnim udruženjem radiodifuznih emitera. Sokoj je saopštio da protokoli predstavljaju završnu fazu dugotrajnih napora da se iznosi autorskih naknada prilagode ekonomskim uslovima u kojima se posluje u Srbiji, a da se pri tome ne ugrozi sistem kolektivne zaštite autorskih muzičkih prava. Protokoli su rezultat višemesečnih pregovora, a predviđeno je da stupaju na snagu osmog dana nakon što budu objavljeni u Službenom glasniku Republike Srbije. Protokol zaključen sa ANEM-om objavljen je u Službenom glasniku Republike Srbije, broj 92, od 26. septembra 2012. ANEM je, sa svoje strane, saopštio da su Protokolom obezbeđeni značajni popusti i pogodnosti za plaćanje minimalne naknade za korišćenje muzičkih autorskih dela za 2012. godinu, kao i regulisano pitanje izmirivanja dugova iz prethodnog perioda. Prethodno je Sokoj, na osnovu mišljenja Komisije za autorsko i srodna prava iz decembra prošle godine, doneo Tarifu koja važi od 31. decembra prošle godine, i kojom su predviđena

drastična povećanja minimalnih naknada. Zaključenim Protokolom, predviđeni su popusti na minimalne naknade, koji će se, u pojedinim slučajevima, kretati i do 75% u odnosu na važeću Tarifu, i pogodnosti koje se ogledaju u mogućnosti izmirivanja dugova iz prethodnog perioda u više rata, uz otpis kamata, ili njihovog dela – u slučajevima u kojima je došlo do utuženja. Dogovorene popuste i pogodnosti će, pored članica ANEM-a, moći da koriste i sve druge radio i TV stanice, pod uslovom da imaju zaključen ugovor sa Sokojem, da uredno dostavljaju popise emitovanih dela, kao i da poštuju Protokolom predviđene rokove plaćanja. Ovi rokovi, za račun koji se odnosi na period od marta do kraja juna ove godine, neće biti kraći od 60 dana, a za mesečne račune koje će Sokoje nakon toga izdavati, neće biti kraći od 15 dana. Protokol predviđa da će sve radio i TV stanice koje plaćaju minimalnu naknadu, nezavisno od toga da li imaju dugove iz prethodnog perioda, naknadu plaćati umanjenu za 50% za period od 1. marta do 31. decembra ove godine. Popust od 50% na minimalnu naknadu, primenjivaće se preko regionalnih popusta tamo gde oni već postoje u skladu sa važećom Tarifom. Ovo praktično znači da će ukupni popusti iznositi 65% u istočnoj i južnoj Srbiji, 60% u zapadnoj i centralnoj, 55% u Vojvodini, odnosno 50% u Beogradu, Novom Sadu i turističkim centrima. Stanice civilnog sektora, koje već na osnovu Tarife imaju popust u odnosu na redovnu minimalnu naknadu u iznosu od 50%, moći će da kumuliraju popuste predviđene Tarifom i Protokolom, do ukupne visine popusta od 75%. Dodatno, Protokol predviđa, po prvi put, izjednačavanje stanica koje u lokalnim, nacionalno-mešovitim sredinama, emituju pretežni deo programa na jednom ili više manjinskih jezika, sa stanicama civilnog sektora, u mogućnosti korišćenja popusta. Sokoje će ovu pogodnost odobravati na osnovu potvrde Republičke radiodifuzne agencije da konkretna stanica pretežni deo programa emituje na jednom ili više manjinskih jezika. Neutuženi dugovi iz prethodnog perioda, moći će da budu plaćeni u više rata, bez kamata, do 31. marta iduće godine, na osnovu sporazuma koje će stanice pojedinačno zaključivati sa Sokojem. U istom roku, na rate će moći da se plate i utuženi iznosi, uvećani za sudske troškove, s tim da Protokol predviđa da će Sokoje otpisati 50% kamata na utužene iznose. Za predračune koje je Sokoje po novoj Tarifi već ispostavio za januar i februar ove godine, predviđeno je da će biti određen novi rok u kome će stanice moći da ih plate sa popustom od 20%. Dodatno, Protokol predviđa i da će Sokoje, tokom septembra i oktobra, za sve zainteresovane stanice obezbediti besplatnu obuku za korišćenje on-line portala za dostavljanje košuljica. ANEM i Sokoje će pratiti i evaluirati funkcionalnost portala, i uzimajući u obzir objektivnu mogućnost njegove primene od strane najvećeg broja stanica, zajednički utvrditi datum od kada će dostavljanje košuljica korišćenjem portala postati uslov za ostvarivanje popusta. Paralelno s ovim, ANEM i Sokoje će već tokom jeseni, analizirati efekte primene Protokola, u cilju postizanja novog sporazuma koji bi se odnosio na naknade u 2013. godini. U pregovorima koji su prethodili potpisivanju Protokola, posredovao je i Zavod za intelektualnu svojinu. Protokol predstavlja svojevrstan kompromis između Tarife naknada, koja je usvojena na predlog Sokoja, i koja je stupila na pravnu snagu nakon što je dobila

pozitivno mišljenje Komisije za autorsko i srodna prava, s jedne strane, i realnosti, s druge. Protokol šalje i veoma jasnu poruku o tome da je Tarifa koja je dobila pozitivno mišljenje Komisije za autorsko i srodna prava, u toj meri neprimereno odredila najniže iznose naknada za iskorišćavanje predmeta zaštite sa repertoara Sokoja (minimalne naknade), da je kreirala situaciju u kojoj je bilo neophodno ugovoriti popuste čak do 75%, da bi se sa njenom primenom uopšte otpočelo. Svakako da bi potpuna zamena, odnosno usvajanje nove, primerenije Tarife, bilo bolje rešenje od Protokola o popustima, ali bi Protokol mogao da predstavlja prvi korak u tom smeru.

4.2. Odlukom Privrednog apelacionog suda u Beogradu, odbijena je kao neosnovana žalba Sokoja na presudu Privrednog suda u Subotici u sporu između Sokoja i Javnog preduzeća Radio Subotica, koji se ticao prihoda koji ulaze u osnovicu za obračun naknade koju Radio Subotica plaća Sokoju. U ovom slučaju, Apelacioni sud je potvrdio odluku prvostepenog suda, po kojoj u osnovicu za obračun naknade koja se plaća Sokoju ne ulazi prihod Radio Subotice, ne ulaze subvencije i dotacije koje grad Subotica, kao osnivač javnog preduzeća, uplaćuje Radio Subotici za proizvodnju informativnog programa na srpskom, mađarskom i hrvatskom jeziku. „Radio Subotica sve vreme tvrdi da subvencija od grada nema nikakve veze sa muzikom, niti da visina subvencije koju grad daje zavisi od muzičkog repertoara Radija“, izjavio je Toni Bedalov, direktor Radio Subotice. Bedalov kaže da je to potvrdio i grad, „jer je ugovorom između lokalne samouprave i Radija regulisano da grad subvencioniša proizvodnju isključivo informativnog programa na tri jezika. Sokoj to nije hteo da uvaži godinama, a zadovoljni smo što je sud potvrdio naš stav“.

Pitanje osnovice za obračun naknada već godinama je sporno između Sokoja i emitera. Vođeni su i brojni sudski sporovi u kojima su sudovi donosili različite odluke. O čemu se zapravo radi. Zakon o autorskom i srodnim pravima predviđa da se, u slučaju emitovanja, Tarifa određuje, po pravilu, u procentualnom iznosu od prihoda koji korisnik ostvaruje obavljajući delatnost u okviru koje iskorišćava predmete zaštite. Problem nastaje u situaciji kada emiter prihod ostvaruje na različite načine, a ne samo emitovanjem. Stvari su potpuno jasne ako emiter, na primer, izdaje poslovni prostor u zakup i deo prihoda ostvaruje naplatom zakupnine. Deluje logično da deo prihoda koji emiter ostvaruje naplatom zakupnine, nije prihod ostvaren obavljanjem delatnost u okviru koje iskorišćava predmete zaštite, odnosno muziku. Razlika nekada, međutim, nije očigledna, ali ipak postoji. Na primer, prihod emitera koji je proizveo program i emitovao ga, ostvaren od reklama emitovanih u okviru tog programa, nesumnjivo ulazi u osnovicu. Pitanje je, međutim, šta se dešava ako emiter isti taj program ustupi drugom emiteru na emitovanje, odnosno da li prihod ostvaren od licencne naknade za ustupanje programa na emitovanje, ulazi u osnovicu. Naime, delatnost u okviru koje se iskorišćavaju predmeti zaštite je emitovanje, a ne produkcija. Da je to tako nesumnjivo,

potvrđuje činjenica da nezavisne produkcije, one koje nemaju svoje televizijske ili radijske kanale, već samo proizvode programe i ustupaju ih drugima na emitovanje, uopšte ne plaćaju naknadu. Ako bi, u našem slučaju, emiter ustupio program drugom emiteru na emitovanje i ako bi licencna naknada ostvarena po tom osnovu ušla u osnovicu, onda bi programi emitera na tržištu bili opterećeni troškovima kojima programi nezavisnih produkcija nisu opterećeni. Sve su ovo pitanja koja nisu do kraja rešena i redovno izazivaju nedoumice i nesuglasice u odnosima između emitera i kolektivnih organizacija. Subvencije i dotacije su samo deo problema. Čini se da ih je nužno posmatrati drugačije, odnosno da bi nužna linija razgraničenja da li ulaze u osnovicu za plaćanje naknade, morao da bude osnov po kome su dodeljene. Ako su dodeljene za emitovanje programa, nameće se odgovor da bi morale da uđu u osnovicu, bez obzira što se u konkretnom programu muzika ne koristi. Ako su pak dodeljene samo za produkciju, situacija bi mogla da bude i drugačija. Čini se da bi najlakše bilo napraviti distinkciju ako se proveri način na koji su sredstva deljena. Ako se radilo o javnom konkursu na kome su mogle da učestvuju i nezavisne produkcije, a radio stanica dobila sredstva zato što je njena ponuda bila kvalitetnija, čini se da bi bilo osnova da konkretna subvencija ili dotacija ne uđe u osnovicu. Ako su pak sredstva dodeljena radio stanici upravo zato što program može i da emituje, odnosno ako nezavisne produkcije i inače nisu mogle da konkurišu upravo zbog toga što nemaju svoje kanale, onda se čini da konkretna subvencija ili dotacija ipak treba da uđe u prihod od emitovanja. U svakom slučaju, odluka Privrednog suda u Subotici i Privrednog apelacionog suda u Beogradu, važi samo u ovom konkretnom sporu i ne može se po automatizmu primeniti na sve sporne slučajeve koji postoje. Zato bi bilo važno razmišljati o preciznijoj regulaciji koja bi definitivno razgraničila šta ulazi, a šta ne ulazi u osnovicu za obračun naknade.

V PROCES DIGITALIZACIJE

Stefan Lazarević, državni sekretar za telekomunikacije u Ministarstvu spoljne i unutrašnje trgovine i telekomunikacija, u izjavama koje je davao nakon stupanja na dužnost, najavio je početak prelaska na digitalno emitovanje za drugu polovinu sledeće godine i okončanje procesa do kraja 2014. godine. U ovom trenutku, Ministarstvo radi na dve stvari – na projektu digitalne mreže, koji će omogućiti izradu plana prelaska, i na modalitetima pomoći ekonomski ugroženim porodicama za nabavku opreme za prijem digitalnog TV signala.

Po Strategiji digitalizacije izmenjenoj početkom ove godine, trebalo je da projekat distribucione mreže bude usvojen u II kvartalu ove godine. Sa ovim se očigledno kasni i sada se nezvanično pominje da bi usvajanje projekta mreže moglo da se očekuje do kraja marta iduće godine. Usvajanje projekta mreže je uslov i za dobijanje građevinske i upotrebne dozvole za digitalnu mrežu, ali i dozvole za korišćenje radio frekvencija. Što se tiče šeme pomoći za nabavku i distribuciju STB-ova za ugrožene kategorije građana, Akcioni plan uz Strategiju digitalizacije predviđa samo obavezu da se izradi finansijski plan za implementaciju ove šeme. Šema pomoći za nabavku i distribuciju STB-ova za ugrožene kategorije građana, međutim, vezana je za brojne složene probleme i mimo samih finansija i izrade finansijskog plana. To su, pre svega, pitanja koja se tiču zaštite podataka o ličnosti, kao i tehnološke neutralnosti same pomoći. Prvo pitanje je u direktnoj vezi sa načinom na koji će se prikupljati podaci o ugroženim kategorijama građana. Naime, po Ustavu i Zakonu o zaštiti podataka o ličnosti, ovi podaci mogu se prikupljati jedino na bazi pristanka lica na koja se ti podaci odnose ili na osnovu neposrednog zakonskog ovlašćenja. Budući da takvo ovlašćenje u ovom slučaju ne postoji u Zakonu o elektronskim komunikacijama, Ministarstvo će morati da ga pronađe ili u nekom drugom zakonu (npr. onima koji se tiču socijalne zaštite), ili da pristupi izmenama samog Zakona o elektronskim komunikacijama. Drugi problem tiče se tehnološke neutralnosti same šeme pomoći. Naime, Zakonom o kontroli državne pomoći propisano je da je, osim izuzetno, državna pomoć dodeljena u bilo kom obliku, koja narušava ili pretila da naruši konkurenciju na tržištu, nedozvoljena. Izuzetno, dozvoljena je državna pomoć koja je socijalnog karaktera, a dodeljuje se individualnim potrošačima bez diskriminacije u odnosu na poreklo robe, odnosno proizvoda, koji čine konkretnu pomoć. U slučaju šeme pomoći za nabavku i distribuciju STB-ova za ugrožene kategorije građana, neophodno je predvideti nediskriminativne, a u ovom slučaju i platformski neutralne uslove, koji ne bi unapred iz učešća u šemi isključili kablovske i DTH satelitske operatore, budući da je cilj pomoći da omogući kontinuitet u prijemu televizijskog signala za ugrožene kategorije građana, a ne da širi korisničku bazu isključivo jednog operatora na tržištu – u ovom slučaju korisničku bazu Javnog preduzeća „Emisiona tehnika i veze“.

VI PROCES PRIVATIZACIJE

Pomoćnik ministra kulture za medije, Dragan Kolarević, u prvom javnom nastupu od kada je postavljen za pomoćnika ministra, na skupu „Medijska strategija - šta dalje?“, održanom u pres centru Udruženja novinara Srbije, izjavio je da će država u roku određenim Medijskom strategijom napustiti vlasništvo u medijima. „Prema Medijskoj strategiji, jasno je da država mora da se povuče iz vlasništva u medijima i nastojaćemo da poštujemo rokove, uz široke javne rasprave i mišljenja

stručnjaka“, rekao je Kolarević. Kolarević je naveo da će nova vlast u oblasti medijskog zakonodavstva nastaviti tamo gde je stala prethodna i da neće počinjati sve ispočetka. Istakao je da Ministarstvo kulture i informisanja neće favorizovati ni državne niti privatne medije, jer na to nema pravo, a da je obaveza države da javnim servisima, Radio-televiziji Srbije i Radio-televiziji Vojvodine, obezbedi stabilan način finansiranja i uređivačku autonomiju. „Privatnim medijima će biti ostavljeno sasvim dovoljno prostora da mogu slobodno i pozitivno da posluju na medijskom tržištu. Učinićemo sve da ne favorizujemo ni jedne niti druge, jer ministarstvo na to nema pravo“, rekao je Kolarević. Izjave u sličnom tonu, mogle su se čuti i od ostalih predstavnika vlasti. Tako je i prvi potpredsednik Vlade Srbije, Aleksandar Vučić, u razgovoru sa predstavnicom OEBS-a za slobodu medija, Dunjom Mijatović, rekao da želi da Srbija bude moderna zemlja i da će sve učiniti da u oblasti medija dostigne međunarodne standarde, te da će Vlada u tom smislu garantovati slobodu medija u svakom pogledu. Vučić je takođe potvrdio da će se država u najskorijem roku povući iz medijskog vlasništva.

Podsetimo, Medijskom strategijom predviđeno je povlačenje države iz medijskog vlasništva, osim u jednom broju izuzetnih slučajeva u kojima bi učešće države u vlasništvu medija bilo uređeno zakonom. Konkretno, država bi mogla da ostane vlasnik javnih radio televizijskih servisa, glasila na srpskom jeziku za potrebe stanovništva Kosova i Metohije, specifičnih glasila u isključivoj funkciji bližeg informisanja i upoznavanja građana s radom državnih organa i javnih preduzeća, te posredno, preko nacionalnih saveta nacionalnih manjina i medija na manjinskim jezicima. Od mehanizama povlačenja, Strategija pominje privatizaciju, te posebno i konverziju državnog vlasništva u akcije i njihov prenos bez naknade. Ono što je, međutim, izuzetno važno, a o čemu još uvek niko ne govori, jeste da investitora koji bi bili zainteresovani da kupe državne medije neće biti sve dok medijsko tržište ne bude uređeno, niti bi, čak i ako u odsustvu investitora, država građanima besplatno podeli akcije u sada državnim medijima, ti mediji mogli da opstanu na neuređenom tržištu. Zato je preduslov uspešne vlasničke transformacije državnih medija – povlačenje politike iz marketinškog prostora u medijima, odnosno, otvaranje tržišta oglašavanja i okončanje prakse favorizovanja pojedinih medija na štetu drugih zloupotrebom marketinških budžeta javnih i državnih preduzeća, sprečavanje kartelskih sporazuma i zloupotreba dominantnog položaja na tržištu oglašavanja, kao i uređenje sistema budžetskog finansiranja medija, na način da se njime ne narušava konkurencija i da ono bude potpuno transparentno i rukovođeno isključivo precizno definisanim javnim interesom. Pri tome, država bi morala da ima razumevanje za različite situacije koje postoje u pojedinim različitim segmentima medijskog tržišta, te da vodeći računa o potrebi očuvanja medijskog pluralizma, istovremeno stimuliše konsolidaciju na tržištu lokalnih i regionalnih elektronskih medija, imajući u vidu da potencijali tržišta ne daju mogućnost da

postojeći broj lokalnih i regionalnih radio i TV stanica opstane i bude samoodrživ. U slučaju da se sve ovo ne obezbedi, medije će u privatizacijama i dalje kupovati sumnjivi investitori, privatizovani mediji će nastaviti da propadaju i da se gase brzinom kojom ih lokalne samouprave budu skidale sa budžeta, a novinari i drugi medijski poslenici, posebno u unutrašnjosti, ostajaće, kako bez svojih radnih mesta, tako i bez šanse da dođu do posla u struci.

VII ZAKLJUČAK

Otvarajući u Beogradu regionalnu konferenciju o slobodi medija u jugoistočnoj Evropi, ministar kulture Srbije, Bratislav Petković, rekao je da je nova vlada u prvih 40 dana rada zatekla neuređen medijski prostor, s medijima kojima se ne zna pravi vlasnik, javnim servisom u krizi, nedovršenim zakonskim projektima i nejasnim državnim vlasništvom u medijima. Pravo pitanje, međutim, nije kakav je medijski prostor nova vlada zatekla, već kakav će ostaviti za sobom. Sami počeci kreiranja onoga što ova vlada namerava da ostavi za sobom, nažalost, ne ohrabruju. Netransparentnost, neformalne radne grupe, izjave koje ukazuju da nova vlast još uvek nije prepoznala svu složenost i sve aspekte problema sa kojima se medijski sektor suočava, daju dovoljno materijala za zabrinutost. U međuvremenu, javni servis ne uspeva da naplati ni 30% pretplate, još 35 emitera broji poslednje dane do oduzimanja dozvole, zbog toga što ne uspevaju da prihoduju ni koliko je potrebno za plaćanje naknade nadležnom regulatoru. Nažalost, sve dok ne bude prepoznala da pitanje održivog i stabilnog finansiranja javnog servisa ima i svoju drugu stranu – odgovornost u trošenju novca i njegovo trošenje isključivo zarad ispunjavanja jasno definisane funkcije javnog servisa, kao i da neuređeni medijski prostor neće urediti samo novi propisi, koliko god oni dobro bili napisani, nova vlast neće ostvariti pomake u ovoj oblasti. Neuređeni medijski prostor urediće samo politička volja, ako je ima i ako je bude bilo, da se implementiraju mehanizmi koji će, s jedne strane, sprečavati zloupotrebu političke moći i javnih prihoda zarad ostvarivanja uticaja na uređivačku politiku medija, a sa druge, sprečavati kartelske sporazume i zloupotrebu dominantnog položaja na marketinškom tržištu, takođe zarad ostvarivanja uticaja na uređivačku politiku medija. U protivnom, i nekom novom ministru koji će doći nakon Petkovića, ostaće da se žali na „teško nasleđe“ i „kosture u plakarima“ ostavljene od prethodnih garnitura.